

Legislativní rámec památkové péče v České republice

Ochrana a regenerace kulturních hodnot v území

Základní ukotvení kulturních hodnot

- ▶ Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky
- ▶ Ústavní listina základních práv a svobod
  - ▶ vlastnit majetek a svobodně s ním nakládat
  - ▶ Čl. 35 odst. 3 - zájem na ochraně kulturních památek „Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem“
- ▶ Zákony související s problematikou
  - ▶ kulturního života
  - ▶ vzdělávání
  - ▶ ochrany životního prostředí
  - ▶ územního plánování a stavebního řádu

Vývoj památkové péče

- ▶ 55/1954 o chráněné oblasti Pražského hradu
- ▶ 22/1958 zákon 22/1958 o kulturních památkách
  - ▶ 118/1959 o památkových ochranných pásmech
  - ▶ 117/1959 o NKP
- ▶ 70. léta
  - ▶ Dlouhodobá koncepce rozvoje státní památkové péče
    - ▶ 1972 – 1973
  - ▶ zřízení nové kategorie tzv. památkových zón
- ▶ Zákon 20/1987 Sb. o státní památkové péči

Pozdně zapsané památky

- ▶ Město Brno se soudilo s Ministerstvem kultury kvůli rekonstrukci Polikliniky Zahradníkova. Zjistilo se, že poliklinika nikdy nebyla památkou.
- ▶ V roce 1987 se totiž pozdně zapsalo cca 2000 kulturních památek do ústředního seznamu kulturních památek
- ▶ Z toho v Brně jich bylo 1400.
- ▶ Rychlost znovu zápisu je 30 památek ročně.
- ▶ Řešením mělo být vyhlášení památkové zóny, která však chrání především urbánní hodnoty, nikoliv architektonické
- ▶ Více viz kulaté stoly např. zde <https://www.youtube.com/watch?v=hekwEilwYJo>

Restituční zákony

▶ 90. léta

▶ zákon 298/1990 Sb.

- ▶ *o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého*

▶ zákon 338/1991 Sb.

- ▶ *kterým bylo obnoveno vlastnické právo mužských i ženských řeholních řádů a kongregací*

▶ zákon č. 403/1990 Sb.

- ▶ *o zmírnění následků některých majetkových křivd*

▶ zákon 87/1991 Sb.

- ▶ *o mimosoudních rehabilitacích*

▶ zákon č. 229/1991

- ▶ *o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku*

▶ zákon č. 428/2012 Sb.

- ▶ *o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi*

Legislativa v oblasti kultury

▶ Umění a knižní kultura

- ▶ Dekret presidenta republiky č. 129/1945 Sb. o státním orchestru Česká filharmonie
- ▶ Zákon o některých druzích podpory kultury č. 203/2006 Sb.

▶ Neperiodický tisk

- ▶ Zákon o neperiodických publikacích č. 37/1995 Sb.

▶ Knihovny

- ▶ Zákon o knihovnách č. 257/2001 Sb.
- ▶ Vyhláška ministerstva kultury č. 88/2002 Sb.
- ▶ Nařízení vlády č. 288/2002 Sb.

▶ Ochrana movitého kulturního dědictví

- ▶ Zákon o Národní galerii v Praze **č. 148/1949 Sb.**
- ▶ Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy **č. 122/2000 Sb.**
- ▶ Vyhláška Ministerstva kultury **č. 275/2000 Sb.**
- ▶ Zákon o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty **č. 71/1994 Sb.**
- ▶ Zákon o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků **č. 101/2001 Sb.**

Legislativa v oblasti památkové péče

- ▶ Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči
  - ▶ Prováděcí vyhláška 66/1988 Sb.

<https://www.econ.muni.cz/it-sluzby/terminalovy-server-orion>

Zákon o státní památkové péči. Praktický komentář.

- ▶ Sdělení MZ 73/2000 úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy
- ▶ Sdělení MZ 9/2000 úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy
- ▶ Sdělení MZ 13/2005 úmluva o krajině

Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči

▶ 6 částí:

- ▶ Část první - Základní ustanovení §1–§8
- ▶ Část druhá - Péče o kulturní památky §9–§20
- ▶ Část třetí - Archeologické výzkumy a nálezy §21–§24
- ▶ Část čtvrtá - Orgány a organizace státní památkové péče §25–§34
- ▶ Část pátá – Přestupky §35–§41
- ▶ Část šestá - Ustanovení společná a závěrečná §42–§45

Příprava nového památkového zákona

- ▶ Současný zákon nezohledňuje změny po roce 1987
- ▶ Nezohledňuje plně práva jednotlivce
- ▶ Zatěžuje vysokou administrativní zátěží
- ▶ Nezohledňuje mezinárodní úmluvy
- ▶ Chybí úprava definice památky s mezinárodním statusem

Příprava nového památkového zákona

- kompenzovat náklady vlastníkům nemovitostí v památkových územích
- jednotné prohlašování památkových území opatřením obecné povahy
- zvyšuje podíl veřejnosti při jeho vymezení, umožňuje nově i soudní přezkum
- Pouze nepokutovat ale vydávat i opatření k nápravě
- Úprava ohrožení památky třetí osobou

Část I. – Základní ustanovení

- ▶ **Kulturní památka**
  - ▶ Prohlašuje Ministerstvo kultury
  - ▶ Vyjádření Krajského úřadu a úřadu obce s rozšířenou působností
  - ▶ Archeologický nález na návrh Akademie věd ČR
- ▶ **Národní kulturní památka**
  - ▶ Prohlašuje vláda ČR nařízením
- ▶ **Památková rezervace**
  - ▶ Prohlašuje vláda ČR nařízením
- ▶ **Památková zóna**
  - ▶ Prohlašuje vláda ČR nařízením
- ▶ **Ochranné pásmo**
  - ▶ Úřad ORP
  - ▶ Vyjádření Národního památkového ústavu

Část I.

- ▶ Definice Kulturní památky
- ▶ nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory:
  - ▶ které jsou **významnými doklady historického vývoje**, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako **projevy tvůrčích schopností** a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich **hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické**
  - ▶ které mají **přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem**

Část I.

- ▶ Ústřední seznam kulturních památek ČR
- ▶ Spravuje odborná organizace státní památkové péče (Národní památkový ústav)

Část II. - Péče o kulturní památky

▶ § 9 odst. 1

- ▶ Vlastník kulturní památky je povinen **na vlastní náklad** pečovat o její zachování, udržovat ji v **dobrém stavu** a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením. Kulturní památku je povinen **užívat pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně politickému významu, památkové hodnotě a technickému stavu.**
- ▶ Povinnost má i ten, kdo kulturní památku užívá
  - ▶ kdo kulturní památku užívá?
    - organizace a občané
      - zavázání počínat si tak, aby nezpůsobili nepříznivé změny

Část II. - Péče o kulturní památky

- ▶ Vlastník kulturní památky je povinen **na vlastní náklad** pečovat o její zachování, udržovat ji v **dobrém stavu** a chránit ji před ohrožením, poškozením, znehodnocením nebo odcizením. Kulturní památku je povinen **užívat pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně politickému významu, památkové hodnotě a technickému stavu.**
- ▶ Povinnost má i ten, kdo kulturní památku užívá
- ▶ (1) Neplní-li vlastník kulturní památky povinnosti uvedené v § 9, vydá obecní úřad obce s rozšířenou působností po vyjádření odborné organizace státní památkové péče rozhodnutí o opatřeních, která je povinen vlastník kulturní památky učinit, a zároveň určí lhůtu, v níž je vlastník kulturní památky povinen tato opatření vykonat.

- ▶ kdo kulturní památku užívá?
  - organizace a občané
    - zavázáni počínat si tak, aby nezpůsobili nepříznivé změny

Část II. Předkupní právo státu na přednostní koupi KP

▶ Vlastník KP

- ▶ povinen v případě zamýšleného prodeje (úplatného převodu vlastnictví) přednostně nabídnout Ministerstvu kultury ke koupi
  - ▶ (s výjimkou prodeje mezi osobami blízkými nebo spoluvlastníky)

▶ Ministerstvo kultury

- ▶ je povinno u:
  - ▶ movité kulturní památky ve lhůtě 3 měsíců
  - ▶ nemovité kulturní památky ve lhůtě 6 měsíců
  - ▶ od doručení nabídky oznámit vlastníku kulturní památky, že nabídku přijímá, jinak právo státu zaniká

Část II.

- ▶ Jestliže fyzická nebo právnická osoba svou činností působí nebo by mohli způsobit nepříznivé změny stavu kulturní památky nebo jejího prostředí anebo ohrožují zachování nebo společenské uplatnění kulturní památky, určí obecní úřad obce s rozšířenou působností, a jde-li o národní kulturní památku, krajský úřad, podmínky pro další výkon takové činnosti nebo výkon činnosti zakáže.

Část II.

- ▶ Vlastník kulturní památky je povinen bez zbytečného odkladu každé ohrožení nebo poškození kulturní památky oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o národní kulturní památku krajskému úřadu, a vyžádat si jeho rozhodnutí o způsobu odstranění závady.

Část III. - Archeologické výzkumy a nálezy

▶ § 23

- ▶ Archeologickým nálezem je věc (soubor věcí), která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla pod zemí

Část IV. – Orgány a organizace státní památkové péče

- Státní památkovou péči vykonávají orgány státní památkové péče, jimiž jsou Ministerstvo kultury, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností.
- Ministerstvu kultury je podřízena odborná organizace státní památkové péče.
- Orgány státní památkové péče ve spolupráci s ostatními orgány státní správy a za odborné pomoci odborné organizace státní památkové péče, vědeckých, uměleckých a dalších odborných organizací a ústavů dbají, aby se státní památková péče zabezpečovala plánovitě, komplexně a diferencovaně a v souladu s dlouhodobou koncepcí jejího rozvoje.

Část V. - porušení povinností

▶ Pokuta

- ▶ Obecní úřad ORP
  - ▶ Kulturní památka
- ▶ Krajský úřad
  - ▶ Národní kulturní památka

<https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1120666-plastova-okna-na-historicke-kavarne-savoy-rozzlobila-pamatkare>

Zákon o ochraně přírody a krajiny 114/1992 Sb.

- ▶ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
- ▶ Národní parky, Chráněná krajinná území, Národní přírodní rezervace, přírodní rezervace
- ▶ Přírodní památka, Národní přírodní památka
- ▶ Památné stromy

Zákon o ochraně přírody a krajiny 114/1992 Sb.

- ▶ Úvodní ustanovení
- ▶ Obecná ochrana přírody a krajiny
- ▶ Zvláště chráněná území
- ▶ Natura 2000
- ▶ Památné stromy, zvláště chráněné druhy rostlin, živočichů a nerostů
- ▶ Některá omezení vlastnických práv, finanční příspěvky při ochraně přírody, přístup do krajiny, účast veřejnosti a právo na informace v ochraně přírody
- ▶ Orgány a státní správa v ochraně přírody
- ▶ Odpovědnost na úseku ochrany přírody
- ▶ Ustanovení společná, přechodná a závěrečná

Soudní a správní rozhodnutí jako precedens pro doplnění právní řádu

---

Soudní a správní rozhodnutí jako precedens pro doplnění právní řádu

Otázka

- ▶ Může být za kulturní památku prohlášen objekt, který je projevem nekulturnosti člověka?

Otázka

- ▶ Může být za kulturní památku prohlášen objekt, který je projevem nekulturnosti člověka?
  - ▶ *I doklad „nekultury“*
  - ▶ 10 C 22/88 (Rozsudek Vrchního správního soudu spolkové země Porýní – Falc)

Otázka

- ▶ Je možné chránit i památky či objekty, které nesplňují všechny znaky kulturní památky?

Otázka

- ▶ Je možné chránit i památky či objekty, které nesplňují všechny znaky kulturní památky?
    - ▶ *Naléhavým úkolem ochrany památek je zjevně něco mnohem více, než chránit pouze takřikajíc jedinečné, prvotřídní památky; má chránit také takové věci, které jsou pod tímto prahem obzvláštního svědectví vývoje země a lidí*
    - ▶ *Památková zóna*
    - ▶ 3 ObOWi 107/86 (Usnesení bavorského Nejvyššího zemského soudu)
-

Otázka

- ▶ Co to znamená, že za kulturní památku může být prohlášen objekt, který má **přímý vztah** k osobnosti?

Otázka

- ▶ Co to znamená, že za kulturní památku může být prohlášen objekt, který má **přímý vztah** k osobnosti?
  - ▶ *které osobnosti to byly, zda uvedený dům postavili, zda a po jakou dobu v něm bydleli*
  - ▶ 5 As 84/2009 (Rozsudek Nejvyššího správního soudu)

Otázka

- ▶ Je ochrana objektu podle památkového zákona možná i v jeho velmi zchátralém stavu?
- ▶ Aneb ztrácí objekt cháráním vlastnosti či znaky Kulturní památky?

Otázka

- ▶ Je ochrana objektu podle památkového zákona možná i v jeho velmi zchátralém stavu?
  - ▶ *Ano*
- ▶ Aneb ztrácí objekt chátráním vlastnosti či znaky Kulturní památky?
  - ▶ *Ne*
  - ▶ *je-li ohrožen stav objektu, který má určitou památkovou hodnotu, o to více je nezbytná jeho ochrana prostřednictvím návrhu na jeho prohlášení za kulturní památku*
  - ▶ 6 As 37/2009 (Rozsudek Nejvyššího správního soudu)

Otázka

- ▶ Vztahuje se na objekt památkový zákon, i když je objekt pouze v průběhu řízení (podání návrhu), kdy může být návrh na zařazení mezi kulturní památky schválen nebo zamítnut?
- ▶ Může být odstraněna stavba během řízení o KP?

Otázka

- ▶ Vztahuje se na objekt památkový zákon, i když je objekt pouze v průběhu řízení (podání návrhu), kdy může být návrh na zařazení mezi kulturní památky schválen nebo zamítnut?
  - ▶ Ano, vztahuje
- ▶ Může být odstraněna stavba během řízení o KP?
  - ▶ Ne
  - ▶ § 3 odst. 3
    - ▶ *Vlastník věci je povinen od doručení vyrozumění podle odstavce 2 až do rozhodnutí ministerstva kultury **chránit věc před poškozením, zničením nebo odcizením** a oznámit ministerstvu kultury každou **zamýšlenou i uskutečněnou změnu jejího vlastnictví, správy nebo užívání***

Otázka

- ▶ Existuje nějaký postih pro vlastníka KP, který neplní svoji roli dle památkového zákona?

Otázka

- ▶ Existuje nějaký postih pro vlastníka KP, který neplní svoji roli dle památkového zákona?
  - ▶ *§ 229 trestního zákoníku*
    - ▶ *Kdo poškodí důležitý zájem kulturní, vědecký, na ochraně přírody, krajiny nebo životního prostředí, chráněný jiným právním předpisem*
    - ▶ *bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty*

Otázka

- ▶ Co to znamená poškodit důležitý zájem?

Otázka

- ▶ Co to znamená poškodit důležitý zájem?
  - ▶ *zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnou nebo zašantročí vlastní věc větší hodnoty, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu*

Otázka

- ▶ Pokud je něco schváleno v kolaudačním či stavebním řízení, vyplývá z toho že daná změna je schválena i z hlediska památkového zákona?

Otázka

- ▶ Pokud je něco schváleno v kolaudačním či stavebním řízení, vyplývá z toho že daná změna je schválena i z hlediska památkového zákona?
  - ▶ *...stavební povolení a rovněž kolaudační rozhodnutí*
  - ▶ *...je jiné správní řízení, sledující primárně jiný účel*
  - ▶ *než posouzení podle zákona o státní památkové péči*
- ▶ 11 Ca 168/2005 (Rozsudek Městského soudu v Praze)

Otázka

- ▶ Je zřícenina stavbou?

Otázka

- ▶ Je zřícenina stavbou?
- ▶ *(samostatnou nemovitou věcí v dnešním pojetí)*
- ▶ *...povahu stavby ztratil, protože jeho zkáza dostoupila takového stupně, že již není patrné dispoziční řešení prvního nadzemního podlaží*
  - ▶ *Pojem „první nadzemní podlaží“ není přitom možno brát doslova, neboť stavební struktury středověkých hradů bývaly atypické*
- ▶ 1 As 93/2008 (Rozsudek Nejvyššího správního soudu)

Otázka

- ▶ Je možná libovolná změna užívání KP?

Otázka

- ▶ Je možná libovolná změna užívání KP?
  - ▶ *Vlastník KP je povinen každou zamýšlenou změnu jejího užívání, a jde-li o nemovitou KP, i její zamýšlené vyklizení, předem oznámit úřadu ORP, jde-li o NKP KÚ*
  - ▶ § 12 odst. 2

Otázka

- ▶ Může být na KP zřízena hypotéka?

Otázka

- ▶ **Může být na KP zřízena hypotéka?**
  - ▶ *zatížení nemovitosti, jež je národní kulturní památkou, smluvním zástavním právem není nikterak v rozporu s platným právním řádem*
  - ▶ Stanovisko Ministerstva kultury, odboru památkové péče č.j. 9266/2003 ze dne 2. června 2003

Otázka

- ▶ Lze KP darovat?

Otázka

▶ Lze KP darovat?

- ▶ *Hodlá-li vlastník věci tuto věc, zatíženou věcným předkupním právem, darovat neboli zcizit bezúplatně, pak povinnost nabídnout věc ke koupi tomu, kdo je z předkupního práva oprávněn, vlastníka věci nestíhá, neboť to zákon nestanoví.*
- ▶ Stanovisko Ministerstva kultury, odboru památkové péče č.j. 17138/2003 ze dne 31. října 2003

Otázka

- ▶ Lze KP vložit do a.s. či o.p.s.?

Otázka

▶ Lze KP vložit do a.s. či o.p.s.?

▶ a.s.

- ▶ *Výše uvedený převod vlastnictví nemovité národní kulturní památky lze považovat za úplatný a tedy podléhající režimu § 13 zákona o státní památkové péči*
- ▶ Stanovisko Ministerstva kultury, odboru památkové péče č.j. 9266/2003 ze dne 24. června 2003

▶ o.p.s./spolek

- ▶ *vložení nemovité národní kulturní památky do obecně prospěšné společnosti za úplatný převod považovat nelze*
- ▶ Stanovisko Ministerstva kultury památkové inspekce č.j. MK 65330/2011 PI ze dne 16. prosince 2011

Plastová okna

- ▶ <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1231356-savoy-i-po-dvou-letech-bez-napravy>

Plastová okna

- ▶ zásada materiálové pravdivosti, pravdivosti díla a pravdivosti formy
  - ▶ *Sice jsou v současné době k dispozici bohatě profilovaná plastová okna, ve své povrchové podobě však **nejsou k vlastnostem stavební památky pravdivá**. Nelze odmítnout to, že jejich první optický dojem odráží hladkost a nediferencovanost. Také stárnutí materiálu neodpovídají žádané harmonické souhře všech na fasádě použitých materiálů a jejich povrchů. Z pohledu památkové péče je při výběru nových oken cílem přiblížit se co nejvíce původnímu stavu.*
  - ▶ *Ačkoli dává soudní dvůr za pravdu žalobci, že **použití dřevěných oken vedle již osazených plastových oken v jeho objektu a v sousedních objektech povede k jen málo uspokojivému stavu**, tak je **tento přechodný problém snesitelný** a z pohledu památkové péče s ohledem na možnost osazování plastových oken tím **nejmenším zlem**.*
- ▶ 2 B 94.2926 (Rozsudek bavorského Správního soudního dvora)

Otázka

- ▶ Lze KP zabavit v exekuci?

Otázka

- ▶ Lze KP zabavit v exekuci?

- ▶ *Provedení výkonu rozhodnutí či exekuce by pak bylo vázáno na souhlas správního orgánu podle § 18 odst. 2 zákona o státní památkové péči s přemístěním kulturní památky, jež se stala konkrétním předmětem výkonu rozhodnutí.*

- ▶ 31 Cdo 3310/2009 (Rozsudek Nejvyššího soudu)

Otázka

- ▶ Komu patří archeologický nález?

Otázka

- ▶ Komu patří archeologický nález?
  - ▶ § 23a
    - ▶ *movité archeologické nálezy jsou vlastnictvím kraje*
    - ▶ *nejde-li o movité archeologické nálezy příspěvkovou organizací nebo organizační složkou obce či státu*

---

www.bit.ly/nid8902
